

Demokratizace a křesťané [1968]

V současných týdnech prožíváme po roce 1948 již třetí vlnu demokratizačního úsilí v našich zemích. Zatím se zdá, že mnoho občanů stojí dosud stranou tohoto zápasu. Není tomu tak proto, že by sympatizovali s dosavadní linií a odmítali nové pokusy, ale protože ze zkušenosti vědí, že už po dvakrát se takové pokusy nezdařily a že byly potlačeny nebo alespoň zatlačeny. Už léta existuje u nás silná, dost dobře organizovaná fronta konzervativců, kteří se drží ve státním a politickém aparátu i ve volených funkcích jenom nebo převážně mocí a kteří nemají nejmenšího zájmu na změně politické struktury v našem státě. Jakákoli sebestopalejší demokratizace je pro ně ohrožením, a proto jí překážejí všemi způsoby. Kromě toho jsou ještě i dnes na předních místech namnoze lidé, kteří se ještě nedávno velmi aktivně podíleli na nedemokratických metodách a často i na přímém porušování zákonů. Dost pochopitelná nedůvěra v upřímnost jejich nového přesvědčení a podezření, že při nejbližší příležitosti provedou nový obrat, vede asi většinu občanů k pouhému vyčkávání, někdy dokonce i nezájmu až apatii. A tu před námi stojí otázka: jsme na tom my, křesťané, lépe? Dovedeme se lépe orientovat v současné politické situaci? Dovedeme lépe rozpoznat, kde je naše místo?

V minulých letech, kdy církve byly vytlačeny z veřejného života a kdy jen nemnozí křesťané směli například učit na školách, se velmi rozšířilo laciné a pochybné přesvědčení, že se křesťané „z vnitřních důvodů“ mají vzdát všech aspirací na veřejné působení a že se mají zaměřit „na hlubiny“. Na první pohled mohl takový názor vypadat dobře křesťansky; ve skutečnosti však znamenal přijetí úlohy, jaká byla křesťanům a církvím vykázána. Církev, která se vzdala veřejné práce uprostřed společnosti a která se stáhla do uzavřených bohoslužebných prostor, vlastně jen na velmi nízké úrovni pokračovala ve svém „konstantinovství“. Evangelium je dobrou zvěstí pro celý svět, tedy také pro společnost, pro politiku, pro národní hospodářství; předkládáme-li je jako pouhou „duchovní“ útěchu, zaměňujeme skutečné křesťanství za náboženské opium a právem zůstáváme předmětem např. marxistických kritik. Platí-li evangelium všem lidem a celému světu, pak žádná oblast nesmí být vyňata z jeho dosahu; právě naším prostřednictvím, tj. skrze naši práci a skrze naše organizované úsilí musí být uplatňováno v celé společnosti. Před 37 roky napsal J. L. Hromádka: „Příchod Kristův znamená útok na svědomí a smíření kající duše s Bohem, ale také nápor na svět se vši jeho nespravedlností a bezprávím, násilím a tvrdostí, nepřátelstvím a titanismem. Víra křesťanova nesmí se zastavit, ať již je k tomu sváděna falešnou zdrženlivostí či zbabělostí, před zákony, řády a mocí tohoto světa a je povinna pronášet soud nade vším, co v národním sobectví, v mezinárodních stycích, v právních rádech, ve státním životě, v sociálním ústrojí, v hospodářské tvrdosti, umělecké neodpovědnosti, filosofickém skepticizmu a maoismu je v rozporu s Božími plány pro tento svět. Bůh chce být respektován nejen v osobním životě, nýbrž ve všech pozemských vztazích. Nic na tomto světě nesmí si osobovat svrchované a definitivní právo na člověka.“

Jaké je tedy naše místo v dnešním zápase o to, čemu se už téměř frází říká „demokratizace“ nebo „normalizace“? Zajisté nejde a nesmí jít *na prvním místě* o to, abychom si vnějšně zajišťovali své místo a své působení ve společnosti; také nepůjde *především* o prosazování větší svobody a vůbec větších práv pro církve a pro jednotlivé křesťany. V nejhlubším smyslu je věřící křesťan svoboděn nikoli v důsledku vnějšních záruk,

ale ze samotné víry; proto není pro křesťana nikdy hlavním motivem zápas *o vlastní* svobodu a *o vlastní* práva. Ale každý skutečný křesťan následuje Ježíše Krista v tom, že je solidární s lidmi lkajícími, s těmi, kdo lační a žízňají po spravedlnosti a kteří trpí protivenstvím pro spravedlnost, že je solidární s chudými, se sirotky a vdovami, s uraženými a poníženými. To všechno není možno dělat v skrytosti; církve a křesťané chtějí proto pracovat a působit na světle, před zrakem celé společnosti. Křesťané i církve musejí plně vstoupit do života společnosti a účastnit se jejích veřejných i osobních, politických i sociálních, myšlenkových i mravních zápasů; na veřejné kolbiště však nesmějí vcházet jako politická síla, jako jedna z mocenských stran, které se pokoušejí prosadit. Křesťané musejí najít způsob, jak veřejně působit, i když se vzdají některých prostředků politické akce, které jsou běžné pro politické strany a mocenské bloky. Z toho důvodu je pro křesťanskou aktivitu nejpriznivější demokratická struktura společnosti, pokud je demokracie založena na uložení mezi mocenským tlaku. Křesťané přitom dobře vědí, že ani nejlepší demokracie není ještě královstvím Božím; vposledu nejde o demokracii, ale o to, aby vládla spravedlnost, která zvyšuje národ, a aby platila pravda, svobodně nalézaná a svobodně hlásaná. Tam, kde je mocenské manipulaci a úřední svévoli učiněna přítrž, nastupuje soudnost, rozumné důvody a přesvědčivost pravého slova i činu.

Proto nemohou křesťané nikdy, a zejména nikoli dnes zůstat stát stranou úsilí o obnovu společnosti, ať už je formulováno více či méně promyšleně. Křesťané se musejí vždy znovu pokoušet přispět ke skutečné obnově, musejí formulovat svůj program a nabídnout nové, lepší řešení všude tam, kde panuje nejasnost a bezradnost; nesmějí váhat s kritikou tam, kde jsou veřejně předkládány programy nedomyšlené nebo matoucí; zejména však nesmějí váhat při odhalování trhlin a nemocí společnosti i jednotlivců, při poukazování na prohřešky proti právu a spravedlnosti, proti pravdě a mravnosti. Křesťané musejí lépe než jiní vidět utrpení a bezpráví, ale musejí také přinášet léky a ukazovat cestu k nápravě. Evangelium není povšechná duchovní útěcha, ale vždycky konkrétní dobrá zvěst o naději. Dnes je chvíle, kdy je nutno výrazně ukázat nebezpečí nejen na straně stále silné fronty konzervativců, ale také všude tam, kde se věci řeší polovičatě a nedůsledně, ať už jde o občanské a politické rehabilitace všech křivě odsouzených a o nápravu nespočetných jiných křivd, nebo o revizi zákonů, nepříznivě poznamenaných minulou politikou aj. Především je však dnes chvíle, kdy je nutno ukazovat cestu dál, cestu k nápravě a obnově. K tomu nestačí jen možnost veřejně vystoupit; je nutno vidět, kudy taková cesta vede, která z možných cest ta pravá, ta nejlepší. Je nutno se radit, je nutno se scházet; to není možné bez organizovanosti, bez společné práce a společného přemýšlení. Zvláštní důležitost v tom má křesťanská inteligence a studentstvo. To vše se otvírá za předpokladu, bude-li naše společnost postupovat vskutku k větší demokratičnosti.

To by se však nemělo, ba to se nesmí stát bez nás, bez křesťanů. Proto je třeba poskytnout oporu všem silám, kterým o demokratizaci jde. Sami musíme mít jasno, abychom mohli jiným objasňovat. Musíme na sebe brát funkce a nést tak břemeno práce pro obnovu společnosti. A musíme formulovat výrazně principy, kterých se držíme, i cíle, kterých chceme dosáhnout. Musíme osvědčit statečnost, pohotovost a rozhled. Budeme umět překonat onu tíživou veřejnou bezvýznamnost své dosavadní činnosti? Budeme schopni se stát platnými členy oné fronty, která usiluje o obnovu a vnitřní proměnu naší společnosti? Budeme to umět nejenom nějakým přizpůsobením, ale opravdu ze zdrojů své víry?